

UNIwersytet
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Cywilizacja neolityczna Błiskiego Wschodu (S Lewant, N Mezopotamia, Iran, Anatolia)

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Archeologia Specjalność Archeologia Orientalna i Antyczna Jednostka organizacyjna Wydział Archeologii Poziom studiów studia drugiego stopnia Forma studiów studia stacjonarne Profil studiów profil ogólnoakademicki		Cykl dydaktyczny 2024/25 Kod zajęć 19ARLAOAS.22S.15879.24 Języki wykładowe polski Obligatoryjność Fakultatywny Blok zajęciowy Przedmioty specjalnościowe	
Koordynator zajęć	Arkadiusz Marciniak		
Prowadzący zajęcia	Arkadiusz Marciniak, Patrycja Filipowicz		
Okres Semestr 2	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia - Wykład: 30, Egzamin - Konwersatorium: 30, Zaliczenie z oceną		Liczba punktów ECTS 5

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	zapoznanie studentów z najważniejszymi zdobyczami cywilizacyjnych neolitu Bliskiego Wschodu
C2	zapoznanie studentów z mechanizmami przemian społeczno-kulturowych w neolicie Bliskiego Wschodu
C3	zapoznanie studentów z początkami cywilizacji neolitycznej w południowym Lewancie i północnej Mezopotamii oraz na Wyżynie Irańskiej i Środkowej Anatolii
C4	przekazanie wiedzy na temat fenomenu neolitycznych megamiast (geneza, rozwój, upadek)
C5	przekazanie wiedzy w zakresie tradycji architektonicznych i ich zmian w czasie
C6	zapoznanie studentów z procesem udomowienia zwierząt i roślin oraz powstania zrębów gospodarki rolnej i hodowlanej
C7	przekazanie wiedzy na temat organizacji społecznej grup neolitycznych i powstania zorganizowanego systemu wierzeń

Wymagania wstępne

- dobra znajomość problematyki archeologii śródziemnomorskiej
- znajomość geografii obszaru Bliskiego Wschodu
- dobra znajomość języka angielskiego.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	zna szczegółową chronologię i periodyzację epoki kamienia Bliskiego Wschodu	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W06	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
W2	zna początki cywilizacji neolitycznej Bliskiego Wschodu w południowym Lewancie, północnej Mezopotamii, Wyżynie Irańskiej i Środkowej Anatolii	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
W3	zna genezę i początki megamiast neolitycznych w początkach okresu preceramicznego B Bliskiego Wschodu	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny
W4	zna rozwój megamiast jako najpełniejszy przejaw cywilizacji neolitycznej na obszarze Bliskiego Wschodu	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
W5	zna upadek megamiast i rozprzestrzenienie się neolitu na obszary poza Bliskim Wschodem	ARL_K2_W01, ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny
W6	zna architekturę i organizację przestrzeni oraz jej zmiany w czasie i różnice regionalne w okresie rozkwitu cywilizacji neolitycznej na obszarze Bliskiego Wschodu	ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
W7	zna praktyki pogrzebowe i jej zmiany w czasie i różnice regionalne w okresie trwania cywilizacji neolitycznej na obszarze Bliskiego Wschodu	ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
W8	zna zdobycze technologiczne neolitu na przykładzie wytwórczości przedmiotów z gliny i obsydianu na obszarze Bliskiego Wschodu	ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
W9	zna powstanie systemu wierzeń i znaczenie religii dla powstania cywilizacji neolitycznej na obszarze Bliskiego Wschodu	ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
Umiejętności - Student/ka:			
U1	Zna dynamikę przekształceń społeczności neolitycznych na Bliskim Wschodzie, główne cezury rozwoju oraz ich ramy chronologiczne	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05, ARL_K2_U06, ARL_K2_U07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
U2	Rozpoznaje elementy składowe odpowiedzialne za powstanie cywilizacji neolitycznej i zrozumieć strukturalne związki pomiędzy nimi	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05, ARL_K2_U06, ARL_K2_U07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
U3	Przedstawia dynamikę rozwoju społeczności neolitycznych na różnych obszarach Bliskiego Wschodu oraz ich główne materialne przejawy	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05, ARL_K2_U06, ARL_K2_U07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
U4	Przedstawia powody i mechanizm upadku cywilizacji neolitycznej	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05, ARL_K2_U06, ARL_K2_U07	Egzamin ustny
U5	Zna charakter rytuałów pogrzebowych i rozumieć jego znaczenie dla społeczności neolitycznych	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05, ARL_K2_U06, ARL_K2_U07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
U6	Rozumie charakter systemu wierzeń w neolicie na Bliskim Wschodzie i ich wpływ na dynamikę przemian społecznych	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U03, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05, ARL_K2_U06, ARL_K2_U07	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
Kompetencji społecznych - Student/ka:			
K1	jest gotowy przedstawić i krytycznie ocenić wkład cywilizacji neolitycznej na dalszy rozwój kultury człowieka na Bliskim Wschodzie i w Europie	ARL_K2_K01, ARL_K2_K02, ARL_K2_K04, ARL_K2_K05	Egzamin ustny, Kolokwium ustne
K2	jest gotowy do oceny i wykorzystania wiedzy o procesach społecznych i kulturowych z przeszłości dla współczesnego świata	ARL_K2_K01, ARL_K2_K03, ARL_K2_K04, ARL_K2_K05, ARL_K2_K06	Egzamin ustny

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	• podwaliny cywilizacji neolitycznej na Bliskim Wschodzie	W1, W2, U1, U2, U3	Wykład, Konwersatorium
2.	• metody badawcze w neolicie Bliskiego Wschodu i ich wkład w poznanie cywilizacji neolitycznej	W1, W2, U1, U2, U3, K1	Wykład
3.	• początki cywilizacji neolitycznej w południowym Lewancie	W2, U1, U2, U3	Wykład
4.	• początki cywilizacji neolitycznej w północnej Mezopotamii	W2, U1, U2, U3	Wykład
5.	• początki cywilizacji neolitycznej na Wyżynie Irańskiej	W2, U1, U2, U3	Wykład
6.	• geneza i początki neolitycznych megamiast	W3, U1, U2, U3	Wykład
7.	• rozwój megamiast - uformowanie zrębów cywilizacji neolitycznej	W4, U1, U2, U3	Wykład

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
8.	• upadek megamiast i rozprzestrzenienie się neolitu na obszary poza Bliskim Wschodem	W5, U1, U2, U3, U4, K1, K2	Wykład
9.	• tradycje architektoniczne w neolicie Bliskiego Wschodu	W6, U1, U2, U3, K1	Wykład
10.	• praktyki pogrzebowe w neolicie Bliskiego Wschodu	W7, U1, U3, U5	Wykład, Konwersatorium
11.	• udomowienie zwierząt i roślin oraz znaczenie tego procesu dla rozwoju społeczności neolitycznych Bliskiego Wschodu	W8, U1, U2, K1, K2	Wykład, Konwersatorium
12.	• uprawy rolne, system hodowlany i zdobycze technologiczne - podstawy gospodarcze neolitu	W1, W2, W3, W8, U3, K1	Wykład
13.	• organizacja społeczna i demografia społeczności neolitycznych Bliskiego Wschodu	W1, W2, W9, U4, K1	Wykład
14.	• religia i zorganizowany system wierzeń i ich znaczenie w powstaniu i umacnianiu się cywilizacji neolitycznej Bliskiego Wschodu	W1, W7, W9, U5, U6, K1, K2	Wykład, Konwersatorium

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień
Konwersatorium	Dyskusja, Metoda analizy przypadków, Metoda ćwiczeniowa

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	W celu uzyskania pozytywnej oceny, student/ka musi wykazać się znajomością treści omawianych na zajęciach. Skala ocen z zastosowanym rozkładem procentowym: • bardzo dobry (bdb, 5,0): student w stopniu wyróżniającym opanował treści nauczania • dobry plus (+db, 4,5): student w stopniu bardzo dobrym opanował treści nauczania • dobry (db, 4,0): student w stopniu dobrym opanował treści nauczania • dostateczny plus (+dst, 3,0): student w stopniu zadawalającym opanował treści nauczania • dostateczny (dst, 3,0): student w stopniu dostatecznym opanował treści nauczania • niedostateczny (ndst, 2,0): student nie opanował min 60% treści nauczania
Konwersatorium	jak w przypadku egzaminu

Literatura

Obowiązkowa

1. Goring-Morris, N. & A. Belfer-Cohen. 2011. Neolithization process in the Levant. The outer envelope. *Current Anthropology* 52: 195-208.
2. Harris, D. R. 2003. Paradigms and transitions. Reflections on the study of the origins and spread of agriculture. In A.J. Ammerman & P. Biagi (eds.) *The widening harvest. The Neolithic transition in Europe. Looking back, looking forward*, pp. 43-58. Boston: AIA.
3. Fuller, D. Q, G. Willcox, and R.G.Allaby. 2011. Cultivation and domestication had multiple origins. Arguments against the core area hypothesis for the origins of agriculture in the Near East. *World Archaeology* 43(4): 628-652.
4. Twiss, K. 2007. The Neolithic of the Southern Levant. *Evolutionary Anthropology* 16:24-35.

Dodatkowa

1. Bogaard, A. 2005. 'Garden agriculture' and the nature of early farming in Europe and the Near East. *World Archaeology* 37.2:177-196.
2. Byrd, B.F. 2005. Reassessing the emergence of village life in the Near East. *Journal of Archaeological Research* 13.3: 231-290.
3. Byrd, B.F. & E.B. Banning. 1988. Southern Levantine pier houses. Intersite architectural patterning during the pre-pottery Neolithic B. *Paleorient* 14.1: 65-72.
4. Düring, B & A. Marciniak. 2006. Households and communities in the central Anatolian Neolithic. *Archaeological Dialogues* 12(2): 165-187
5. Goring-Morris, N. 2000. The quick and the dead. The social context of aceramic Neolithic mortuary practices as seen from Kfar HaHoresh. In I. Kuijt (ed.), *Life in Neolithic Communities. Social Organization, Identity, and Differentiation*, pp. 103-136.
6. Goring-Morris, N. & L.Kolska Horwitz. 2007. Funerals and feasts during the Pre-Pottery Neolithic B of the Near East. *Antiquity* 81:902-919.
7. Hodder, I. 2012. History-making in prehistory. Examples from Catalhoyuk and the Middle East. In A.M. Jones, J. Pollard, M.J. Allen and J. Gardiner (eds.), *Image, Memory and Monumentality*, pp. 184-193.
8. Karul, N. 2021. Buried Buildings at Pre-Pottery Neolithic Karahantepe Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, 82: 21-31
9. Kuijt, I. 2000. People and space in early agricultural villages. Exploring daily lives, community size, and architecture in the Late Pre-Pottery Neolithic. *Journal of Anthropological Archaeology* 19: 75-102.
10. Kuijt, I. 2008. The regeneration of life. Neolithic structures of symbolic remembering and forgetting. *Current Anthropology* 49.2: 171-186.
11. Kuijt, J. & N.Goring-Morris. 2002. Foraging, farming, and social complexity in the Pre-Pottery Neolithic of the Southern Levant. A review and synthesis. *Journal of World Prehistory* 16.4: 361-440.
12. Rollefson, G., A.H. Simmons & Z. Kafafi. 1992. Neolithic cultures at 'Ain Ghazal. *Journal of Field Archaeology* 19.4: 443-470.
13. Watkins, T. 2004. Building house, framing concepts, constructing words. *Paleorient* 30/1: 5-24.
14. Verhoeven, M. 2002. Transformations of society. The changing role of ritual and symbolism in the PPNB and the PN in the Levant, Syria and south-east Anatolia. *Paleorient* 28.1: 5-13.

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Konwersatorium	30
Przygotowanie do zajęć	35
Czytanie wskazanej literatury	20
Przygotowanie do egzaminu	15

Przygotowanie do zaliczenia	10
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 140
Liczba punktów ECTS	ECTS 5

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
ARL_K2_K01	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do stosowania w praktyce badawczej wiedzy związanej z promocją archeologii w społeczeństwie
ARL_K2_K02	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do stosowania w praktyce badawczej współdziałania opartego na interdyscyplinarnej wiedzy w rozwiązywaniu problemów praktycznych i poznawczych
ARL_K2_K03	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do określania priorytetów służących realizacji określonego przez siebie lub innych zadania związanego z archeologią
ARL_K2_K04	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do prawidłowej identyfikacji i rozstrzygania wyzwań związanych z wykonywaniem zawodu archeologa
ARL_K2_K05	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do aktywnego uczestnictwa w działaniach na rzecz zachowania dziedzictwa archeologicznego regionalnego, krajowego, europejskiego i światowego
ARL_K2_K06	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do uczestnictwa w życiu kulturalnym, korzystając z różnych form i mediów służących popularyzacji wiedzy archeologicznej, w tym kreowania wydarzeń kulturalnych w tym zakresie
ARL_K2_U01	Absolwent/ka potrafi samodzielnie wyszukiwać, gromadzić, analizować, oceniać, selekcjonować i integrować informacje z wykorzystaniem różnych źródeł oraz formułować na tej podstawie krytyczne sądy na gruncie archeologii
ARL_K2_U02	Absolwent/ka potrafi samodzielnie stosować i rozwijać umiejętności badawcze w zakresie: analizy prac innych autorów, tworzenia syntez różnych idei i poglądów, doboru metod i konstruowania narzędzi badawczych, które mają pozwolić na oryginalne rozwiązywanie złożonych problemów w zakresie archeologii połączone z ich opracowaniem i prezentacją
ARL_K2_U03	Absolwent/ka potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę archeologiczną i poszerzać umiejętności badawcze oraz podejmować autonomiczne działania zmierzające do rozwijania zdolności i kierowania własną karierą zawodową
ARL_K2_U04	Absolwent/ka potrafi samodzielnie integrować wiedzę z różnych dziedzin archeologii oraz zastosować ją w różnych sytuacjach
ARL_K2_U05	Absolwent/ka potrafi samodzielnie przeprowadzić krytyczną analizę i interpretację różnych rodzajów źródeł archeologicznych (np. artefakty, ekofakty) stosując oryginalne podejścia, uwzględniające nowe osiągnięcia archeologii w celu określenia ich znaczeń, oddziaływania społecznego, miejsca w procesie historyczno-kulturowym
ARL_K2_U06	Absolwent/ka potrafi tworzyć syntezę i formułować wnioski badawcze rzeczowo je puentując z wykorzystaniem własnych opinii oraz poglądów innych autorów
ARL_K2_U07	Absolwent/ka potrafi w sposób pogłębiony formułować opinie krytyczne o źródłach archeologicznych z różnych okresów i wybranych regionów na podstawie wiedzy naukowej i doświadczenia oraz tworzyć krytyczne opracowania w różnych formach i mediach
ARL_K2_W01	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym przedmiotową i metodologiczną specyfikę nauk humanistycznych, którą potrafi twórczo stosować w archeologii
ARL_K2_W02	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym szczegółową terminologię archeologii
ARL_K2_W03	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym teorię, metodologię i metody badawcze z zakresu archeologii
ARL_K2_W04	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym wiedzę archeologiczną prowadzącą do specjalizacji w obszarach badawczych archeologii pradziejowej i średniowiecznej, orientalnej i antycznej, a także dziedzictwa archeologicznego
ARL_K2_W05	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym powiązania archeologii z innymi dyscyplinami z obszaru nauk humanistycznych, społecznych, przyrodniczych i ścisłych, pozwalające na integrowanie perspektyw badawczych właściwych dla badań interdyscyplinarnych
ARL_K2_W06	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym współczesne osiągnięcia archeologii w poszczególnych ośrodkach i szkołach badawczych

Kod	Treść
ARL_K2_W07	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym metody analizy i interpretacji różnych wytworów kulturowych (artefaktów i ekofaktów) oraz minionych procesów wypracowane w ramach wybranych tradycji, teorii lub szkół badawczych archeologii i prahistorii